

STORTINGET

Innst. 342 L

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 72 L (2025–2026)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven (beløpsgrense for dekning av økonomisk tap ved erstatning etter strafforfølging)

Til Stortinget

Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet legg i proposisjonen fram eit forslag til endring i reglane om erstatning etter strafforfølging i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven). Endringa inneber å innføre ei øvre beløpsgrense for dekning av økonomisk tap, slik det blei foreslått i høyringsnotat 4. juli 2025. I motsetnad til forslaget i høyringsnotatet skal beløpsgrensa gjelde både for fysiske og juridiske personar.

Medan alminneleg erstatningsrett normalt krev skuld for å ileggje erstatningsansvar, er erstatning etter strafforfølging ei særordning der staten tek på seg eit objektivt ansvar, utan at det føreligg skuld. Det objektive ansvaret gjeld difor sjølv om strafforfølginga har vore rettmessig og det ikkje heftar feil ved forfølginga. Erstatning etter strafforfølging er mellom anna grunnlagt ut frå ein rettferdstanke om at samfunnet bør bere risikoen for tap som følgjer av ei strafforfølging som ikkje fører fram, og at utgiftene bør sjåast som ein driftskostnad som fellesskapet bør bere. Ved at det ikkje må påvissast feil eller skuld, legg ordninga til rette for ei enkel og effektiv behandling av erstatningskrava.

Dei seinare åra er det fremja krav frå nokre få enkeltpersonar som gjeld svært høge inntektstap. Føremålet

med forslaget er å motverke at hovudtyngda av dei totale utbetalingane etter ordninga skal gå til å dekke slike krav. Krav over beløpsgrensa må med forslaget behandlast etter dei alminnelege erstatningsrettslege reglane.

Beløpsgrensa vert foreslått sett til 160 gonger grunnbeløpet i folketrygda (20 825 600 kroner per 1. mai 2025), og er meint å gjelde samla økonomisk tap, irekna framtidig inntektstap. Beløpsgrensa skal ikkje gjelde der den domfelte blir frifunnen etter gjenopning eller får erstatning etter § 444 andre ledd. Departementet foreslår heller inga øvre grense for kor stort beløp som kan tilkjennast i oppreisning.

I tråd med høyringsnotatet foreslår departementet elles at straffeprosessloven § 449 første ledd blir endra slik at det går fram av lova at det er Statens sivilrettsforvaltning som behandlar krav om erstatning etter strafforfølging. Krav skal etter forslaget fremjast direkte til Statens sivilrettsforvaltning, og ikkje til det enkelte politidistriktet slik det blir gjort i dag.

Dokumenta i saka er tilgjengelege på sakssida på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, June Trengereid Gruer, Erik Hager, Farukh Qureshi og Kristine Løfshus Solli, fra Fremskrittspartiet, Anette Carnarius Elseth, lederen Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide og Stian Storbukås, fra Høyre, Mahmoud Farahmand og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Bent-Joacim Bentzen, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie

E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Edvard Askjer, viser til at Prop. 72 L (2025–2026) med forslag til endringer i straffeprosessloven, behandles i denne innstillingen. Forslaget i proposisjonen går blant annet ut på fastsettelse av en øvre beløpsgrense for dekning av økonomisk tap ved uberettiget strafforfølgning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, vil ikke støtte de lovendringsforslag som regjeringen har fremmet i denne proposisjonen. Flertallet viser til proposisjonen punkt 2.1 der behovet for regelendringer er begrunnet i at det de siste årene er fremmet stadig flere krav om dekning av høye inntektstap. Slik flertallet ser det, er økende utgifter til erstatning for uberettigede strafforfølgninger alene, ikke et tilstrekkelig argument for å fravike det etablerte regelverket for erstatning etter strafforfølgning og de prinsippene dette regelverket hviler på.

Flertallet viser til at reglene om erstatning etter strafforfølgning var gjenstand for en gjennomgripende revisjon ved lov 10. januar 2003 nr. 3 basert på Ot.prp. nr. 77 (2001–2002) og NOU 1996:18. Formålet med reformen ble den gang beskrevet slik i proposisjonens kapittel 3:

«Regler om erstatning for strafforfølgning som ikke fører til fellelse, skal først og fremst ivareta et grunnleggende rettferdskrav. Strafforfølgning er et inngrep som det offentlige ved de rettshåndhevende myndigheter foretar i samfunnets felles interesse overfor enkeltindivider, og er begrunnet i at de kan ha utvist straffbar atferd. Det rettspolitiske utgangspunkt for reglene om erstatning er at uskyldige som har vært utsatt for strafforfølgning som ikke fører frem, bør kompenseres for det som de har vært utsatt for. De bør få erstatning for tap som de har lidt (eller kommer til å lide) pga. strafforfølgningen, og de bør også kunne få oppreisning for den belastning som de har vært utsatt for.»

Flertallet mener at disse utgangspunktene og prinsippene fortsatt bør utgjøre fundamentet for erstatningsordningen. Flertallet bemerker at det aktuelle lovforslaget innebærer en grunnleggende endring av utgangspunktet om at tap som følge av uberettiget strafforfølgning er en kostnad ved rettshåndhevelsen som skal bæres av samfunnet. Strafforfølgning er avgjørende for håndheving av samfunnets lover og skjer i samfunnets interesse. En strafforfølgning er inngripende overfor dem som blir gjenstand for den, og det er også meningen. De skyldige må selv bære konsekvensene av en strafforfølgning.

Flertallet mener at prinsippet om at det er samfunnet og ikke den som uskyldig er utsatt for strafforfølgning, som skal bære det tap som oppstår som følge av forfølgningen, må gjelde generelt. Flertallet kan

ikke se at regjeringen i proposisjonen påviser noen prinsipielt holdbar begrunnelse for å fravike de prinsippene som lå til grunn for lovrevisjonen i 2003.

Flertallet viser til bestemmelsen i straffeprosessloven § 446 som gir vidtrekkende grunnlag for helt eller delvis bortfall av erstatning i tilfeller der skadelidte på ulike måter har medvirket til skaden. De tilfellene som lovforslaget i proposisjonen gjelder, er derfor de sakene der det ikke foreligger grunnlag for nedsettelse etter bestemmelsen i straffeprosessloven § 446.

Flertallet vil videre peke på at påtalemyndigheten i de sakene der en forfølgning har størst skadepotensial, vil ha god oversikt over hvilken skade som vil oppstå som følge av forfølgningen. Skaden påføres derved bevisst, men den anses berettiget fordi det antas å være grunnlag for straffansvar. Der det senere viser seg at denne forutsetningen ikke stemmer, må staten bære ansvaret for å bøte på den skade som den med vilje har påført en som viser seg uskyldig.

Flertallet finner grunn til å påpeke at saksforholdet i den saken departementet viser til som konkret begrunnelse for behovet for regelendring, LB-2024-197119, av lagmannsretten er oppsummert på følgende måte:

«Når tiltalen synes å ha vært basert på både faktiske og rettslige feilvurderinger, er det lagmannsrettens syn at staten er nærmest til å bære de økonomiske konsekvensene den uriktige tiltalen hadde for A.»

Flertallet anser det ikke rimelig at personer som er utsatt for uberettiget strafforfølgning, skal pålegges å bevise erstatningsbetingende uaktsomhet hos politi eller påtalemyndighet for å bli holdt skadesløs. Flertallet mener dette gjelder desto mer i en situasjon der skadelidte gjennom bevisforbudet om interne straffesaksopplysninger i tvisteloven § 22-6 a er avskåret fra tilgang til slike bevis som vil stå sentralt i en påvisning av erstatningsrettslig ansvarsgrunnlag.

Flertallet bemerker at det aktuelle bevisforbudet ble vedtatt på bakgrunn av avgjørelsen i HR-2018-931-U, jf. Prop. 34 L (2022–2023) punkt 9.1.2. Av senere lagmannsrettsdom LB-2018-160776 i den aktuelle saken fremgår det at staten som følge av avgjørelsen i HR-2018-931-U erkjente erstatningsansvar, hvilket illustrerer at slikt ansvar neppe ville ha blitt erkjent dersom bevisforbudet hadde vært til hinder for fremleggelseskravet.

Flertallet viser avslutningsvis til at en ordning der skadelidte må føre bevis for erstatningsbetingende uaktsomhet hos politi eller påtalemyndighet for å få full erstatning, vil lede til komplekse og kostbare prosesser. Flertallet har videre merket seg synspunktene om at en slik ordning kan medføre overforsiktighet i politi og påtalemyndighet, og viser herunder særlig til innvendingene fra Riksadvokaten gjengitt i proposisjonens punkt 5.3.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen foreslår å innføre en øvre beløpsgrense på 160 ganger folketrygdens grunnbeløp for dekning av økonomisk tap ved erstatning etter strafforfølgning. Disse medlemmer støtter forslaget.

Disse medlemmer understreker at erstatningsordningen etter strafforfølgning er en viktig rettssikkerhetsgaranti, og at staten fortsatt skal ta ansvar for de økonomiske konsekvensene en strafforfølgning kan få for den enkelte. Samtidig mener disse medlemmer at det er rimelig å sette en grense for hvor store økonomiske tap staten skal dekke på objektivt grunnlag, uten at det er påvist feil eller skyld fra offentlige myndigheter.

Disse medlemmer viser til at forslaget er avgrenset slik at beløpsgrensen ikke skal gjelde der en domfelt blir frifunnet etter gjenåpning, eller der det tilkjennes erstatning for økonomisk tap som skyldes fullbyrdet straff som overstiger den straffen vedkommende blir idømt etter gjenåpning. Dette er viktig for å ivareta hensynet til personer som har vært utsatt for de mest alvorlige rettssikkerhetsbruddene.

Disse medlemmer merker seg videre at juridiske personer fortsatt skal være omfattet av ordningen, men at beløpsgrensen også skal gjelde for disse. Disse medlemmer støtter dette og viser til at det bidrar til å ivareta særlig små og mellomstore virksomheter, samtidig som ordningen avgrenses mot de helt ekstraordinært høye kravene.

Disse medlemmer støtter også forslaget om at krav om erstatning etter strafforfølgning skal fremmes direkte for Statens sivilrettsforvaltning. Dette vil gjøre ordningen mer brukervennlig og legge til rette for mer effektiv saksbehandling.

På denne bakgrunn støtter disse medlemmer regjeringens forslag og fremmer følgende forslag:

«I

Straffeprosessloven § 444 nytt tredje ledd skal lyde:

Erstatning for økonomisk tap etter bestemmelsen her er begrenset til 160 ganger folketrygdens grunnbeløp. Beløpsgrensen gjelder ikke der en domfelt blir frifunnet etter gjenåpning eller tilkjennes erstatning etter annet ledd.

§ 445 nytt annet ledd skal lyde:

Bestemmelsen i § 444 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende for erstatning for økonomisk tap tilkjent etter bestemmelsen her.

§ 448 nytt annet ledd skal lyde:

Bestemmelsen i § 444 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende for erstatning for økonomisk tap tilkjent etter bestemmelsen her.

§ 449 første ledd skal lyde:

Et krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning skal settes frem for Statens sivilrettsforvaltning, som avgjør kravet. Statens sivilrettsforvaltning skal innhente sakens dokumenter og kan be påtalemyndigheten uttale seg om kravet. Statens sivilrettsforvaltnings avgjørelse er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

II

1. Lova gjeld frå det tidspunktet Kongen fastset.
2. Endringane i straffeprosessloven § 444 tredje ledd, § 445 andre ledd og § 448 andre ledd gjeld ikkje der sikta fekk stillinga som sikta etter § 82 første ledd eller etter § 82 tredje ledd fjerde punktum før lova tok til å gjelde.
3. Kongen kan gi nærare overgangsreglar.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

I

Straffeprosessloven § 444 nytt tredje ledd skal lyde:

Erstatning for økonomisk tap etter bestemmelsen her er begrenset til 160 ganger folketrygdens grunnbeløp. Beløpsgrensen gjelder ikke der en domfelt blir frifunnet etter gjenåpning eller tilkjennes erstatning etter annet ledd.

§ 445 nytt annet ledd skal lyde:

Bestemmelsen i § 444 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende for erstatning for økonomisk tap tilkjent etter bestemmelsen her.

§ 448 nytt annet ledd skal lyde:

Bestemmelsen i § 444 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende for erstatning for økonomisk tap tilkjent etter bestemmelsen her.

§ 449 første ledd skal lyde:

Et krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning skal settes frem for Statens sivilrettsforvaltning, som avgjør kravet. Statens sivilrettsforvaltning skal innhente sakens dokumenter og kan be påtalemyndigheten uttale seg om kravet. Statens sivilrettsforvaltnings avgjørelse er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

II

1. Lova gjeld frå det tidspunktet Kongen fastset.
2. Endringane i straffeprosessloven § 444 tredje ledd, § 445 andre ledd og § 448 andre ledd gjeld ikkje der sikta fekk stillinga som sikta etter § 82 første ledd eller etter § 82 tredje ledd fjerde punktum før lova tok til å gjelde.
3. Kongen kan gi nærare overgangsreglar.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak

Prop. 72 L (2025–2026) Endringer i straffeprosessloven (beløpsgrense for dekning av økonomisk tap ved erstatning etter strafforfølgning) – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 26. mai 2026

Jon Engen-Helgheim

leder

Finn Krokeide

ordfører